

Dziurlikowska, Agnieszka

Sprawozdanie z działalności Zakładu Historii Nauki i Techniki w roku 1973

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/3, 641-648

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Komitet Historii Nauki i Techniki, działając w charakterze Rady Naukowej Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, zajmował się w 1973 r. następującymi sprawami:

1. Przewody doktorskie

Podjęto uchwałę o nadaniu stopnia naukowego doktora na podstawie wyników publicznej obrony ich rozpraw magistrom: Piotrowi Hübnerowi (*Pierwszy Kongres Nauki Polskiej jako forma realizacji założeń polityki naukowej państwa ludowego*); Henrykowi Jostowi (*Mechanika i energetyka ludowa na Podhalu*); Grażynie Rosińskiej (*Traktaty o instrumentach astronomicznych zachowane w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej i opisy instrumentów w dziełach krakowskich astronomów i w »De revolutionibus«*); Januszowi Thorowi (*»Artis Magnae« Kazimierza Siemionowicza jako wzór i źródło dzieł późniejszych*). Publiczne obrony odbyły się odpowiednio w dniach: 20 VI 1973; 23 XI 1973; 19 III 1973; 23 XI 1973.

Otwarto przewody doktorskie:

mgr Anny Słomczyńskiej (tytuł rozprawy *Komentarze krakowskie z XV i XVI w. do »Ekonomiki« Arystotelesa*; promotor doc. P. Czartoryski) i mgra Jana Pietrzaka (tytuł rozprawy *Pozytywistyczna koncepcja nauki a niektóre opozycyjne kierunki w epoce modernizmu*; promotor prof. B. Suchodolski).

2. Przewody habilitacyjne

Przeprowadzono kolokwium habilitacyjne dr K. Targosz (tytuł rozprawy *Uczony dwór Ludwika Marii Gonzagi 1646—1667*) i dra A. Wiślickiego (tytuł rozprawy *Rozwój koparek jednonaczyniowych a problem trwałości modelu maszyn w przekroju historycznym*).

Podjęto uchwałę o otwarciu przewodów habilitacyjnych następującym osobom: dr Z. Wardęskiej na podstawie pracy *Teoria heliocentryczna w interpretacji teologów XVI w.*; dr D. Rederowej na podstawie pracy *Polski emigracyjny ośrodek naukowy we Francji w latach 1831—1872*; dr T. Nowakowi na podstawie pracy *Polska technika wczenna w XVI—XVIII w.*

3. Postępowanie kwalifikacyjne w sprawie nadania tytułów naukowych profesora nadzwyczajnego

Zakończono postępowanie kwalifikacyjne w odniesieniu do doc. doc.: J. Babicza, S. Brzozowskiego P. Czartoryskiego i I. Stasiewicz-Jasiukowej, podejmując uchwałę o nadaniu im tytułów naukowych profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych.

Wszczęto postępowanie kwalifikacyjne w odniesieniu do doc. J. Sulowskiego.

Roman Schulz

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI W ROKU 1973

PODSTAWOWE ZADANIA ROKU 1973

Działalność naukowo-badawcza Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w roku sprawozdawczym — Roku Nauki Polskiej — koncentrowała się przede wszystkim wokół planu resortowego PAN-38 którego przedmiotem badań są *Dzieje nauki*

polskiej ze szczególnym uwzględnieniem jej społecznej roli oraz działalność Mikołaja Kopernika.

Plan resortowy realizowany był w pięciu pracowniach: Historii Nauk Społecznych (kier. doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa), Historii Nauk Przyrodniczych, Ścisłych i Techniki (kier. doc. J. Babicz), Teorii i Organizacji Nauki (kier. prof. E. Geblewicz), Badań nad Społeczną Funkcją Nauki (kier. doc. Kowalewski — od 1 października 1973 r. obowiązki kierownika Pracowni pełni prof. E. Geblewicz), Badań Kopernikańskich (kier. doc. P. Czartoryski).

W Zakładzie — w placówce warszawskiej oraz filiach krakowskiej i wrocławskiej — pracowało w roku sprawozdawczym 65 osób (etatowo zatrudnionych), w tym 12 samodzielnych pracowników nauki. Program naukowy realizowany był także przez 25 zespołów badawczych, które skupiały około 400 współpracowników.

Zespoły te grupowały specjalistów z różnych dziedzin zajmujących się określoną epoką (Historii Nauki Okresu Odrodzenia — przew. prof. H. Barycz; Historii Nauki Okresu Oświecenia — przew. prof. K. Opalek; Historii Nauki XIX wieku — przew. prof. M. H. Serejski), bądź też miały charakter specjalistyczny (Historii Metodologii — przew. prof. P. Rybicki; Historii Geografii i Kartografii — przew. prof. J. Gomoliszewski; Historii Nauk Geologicznych — przew. prof. A. Gawel; Historii Geodezji — przew. prof. J. Gomoliszewski; Historii Botaniki — przew. doc. L. Karpowiczowa, a następnie prof. H. Bukowiecki; Historii Zoologii — przew. prof. T. Jaczewski; Historii Nauk Rolniczych — przew. doc. S. Brzozowski; Historii Nauk Leśnych — przew. prof. A. Zabko-Potopowicz; Historii Nauk Chemicznych — przew. prof. W. Hubicki; Historii Nauk Medycznych — przew. prof. K. Rowiński; Historii Astronomii — przew. prof. S. Rybka; Historii Fizyki — przew. prof. T. Piech; Historii Techniki Naftowej — przew. prof. J. Czastka; Historii Techniki Hutnictwa i Odlewnictwa — przew. prof. W. Różański; Badań nad Zagadnieniami Rewolucji Naukowo-Technicznej — przew. prof. E. Olszewski; Badań Nautologicznych — przew. prof. B. Kasprowicz; Historii Nauk Prawnych i Administracyjnych — przew. prof. B. Leśnodorski; „Nauka a wartości” — przew. doc. S. Amsterdamski; Teorii Polityki Naukowej — przew. doc. Z. Kowalewski do 1 października 1973 r.; Badań nad Historią i Społeczną Funkcją Czasopiśmiennictwa Technicznego — przew. prof. J. Pazdur; Historii Organizacji Nauki — przew. dr W. Rolbiecki).

Odnotować należy również działalność Konwersatorium Naukoznawczego (przew. prof. T. Kotarbiński), w ramach którego odbyło się wiele zebrań dyskusyjnych, m.in. z cyklu: powstawanie nowych dyscyplin naukowych.

Ponieważ nie sposób jest omówić w kilkustronicowym sprawozdaniu działalności wszystkich zespołów, sygnalizujemy wyłącznie publikacje książkowe członków zespołów i ważniejsze sesje. Interesujących się bliżej działalnością zespołów odsyłamy do publikowanych systematycznie w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” sprawozdań z ich posiedzeń.

Na szczególną uwagę zasługuje udział Zakładu Historii Nauki i Techniki w obchodach jubileuszowych z okazji przypadających w 1973 r. rocznic: 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika, 200-lecia powstania Komisji Edukacji Narodowej, 100-lecia powołania Polskiej Akademii Umiejętności.

Wyrazem aktywnej działalności Zakładu w zakresie realizacji planu resortowego oraz w obchodach jubileuszowych są: edycje krajowe i zagraniczne prac naukowych powstałych w Zakładzie (względnie przy współudziale pracowników Zakładu), organizowanie lub współorganizowanie międzynarodowych i krajowych sympozjów i sesji, inne formy współpracy z zagranicą, szczególnie żywa w Roku Nauki Polskiej działalność popularyzacyjna w skali ogólnopolskiej, działalność dydaktyczna.

REALIZACJA PLANU RESORTOWEGO ORAZ UDZIAŁ ZAKŁADU W OBCHODACH
JUBILEUSZOWYCH

Zgodnie z założeniami planu resortowego prace naukowo-badawcze Zakładu toczyły się trzema zasadniczymi nurtami i dotyczyły: 1. *Dziejów nauki polskiej*, 2. *Spółecznej funkcji nauki*, 3. *Dzieła Mikołaja Kopernika i jego więzi z ówczesną myślą naukową*, nawiązując jednocześnie do przypadających w 1973 r. jubileuszy.

Kontynuując prace nad wydaniem *Historii nauki polskiej*, powstającej pod naukowym patronatem prof. dra B. Suchodolskiego, oddano do druku w roku sprawozdawczym tom VI, obejmujący biogramy ludzi nauki i kultury — wymienionych w tomie I i II, oraz indeks nazwisk i indeks nazw geograficznych z wyżej wymienionych dwóch tomów. W związku z obchodami 200-lecia powstania Komisji Edukacji Narodowej w Pracowni Historii Nauk Społecznych opracowano i opublikowano wydawnictwo zbiorowe o charakterze syntetyzującym *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*. Redaktorem naukowym tej książki jest doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowa. Nawiązując do obchodów jubileuszowych — 100-lecia powstania Polskiej Akademii Umiejętności — dr D. Rederowa opracowała *Materiały do działalności Komisji Historycznej Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1873—1918*. Ponadto opublikowano *Historię etnografii polskiej*, opracowaną przez etnografów z różnych ośrodków, pod redakcją dr M. Terleckiej (książka ta otrzymała nagrodę sekretarza naukowego PAN); ukończono i oddano do druku monografie: *Polsko-radzieckie stosunki naukowe w latach 1918—1939* dra J. Rózewicza, oraz dr K. Targosz *Uczony dwór Marii Ludwiki Gonzagi 1646—1667. Z dziejów polsko-francuskich związków naukowych*. Współpracownicy Pracowni, członkowie Zespołów, wykonali następujące prace: prof. dr H. Barycz opublikował w serii „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki” pracę *Jan Łasicki. Studia z dziejów polskiej kultury naukowej XVI wieku*; dr M. Wierzbicka oddała do druku *Dawne syntezy dziejów Polski*; prof. dr E. Lipiński przekazał do Działu Wydawnictw Zakładu Historii Nauk i Techniki *Historię polskiej myśli ekonomiczno-społecznej*, doprowadzoną do 1800 r. Prof. dr W. Voisé opublikował książkę poświęconą problematyce kopernikowskiej, która ukazała się zarówno w Polsce (Ossolineum, Wrocław), jak i we Francji (Nr 69 czasopisma „Revue de Synthèse”) *Historia kopernikanizmu w 12 szkicach*, natomiast prof. dr B. Suchodolski jest redaktorem pracy zbiorowej *Poland — the Land of Copernicus*, wydanej w języku angielskim.

W Pracowni Edycji Dzieł Oskara Langego kierowanej przez doc. dr T. Kowalika, a związanej z Pracownią Historii Nauk Społecznych, opublikowano w roku sprawozdawczym pierwsze dwa tomy *Dzieł Oskara Langego Kapitalizm i Socjalizm*.

W zakresie historii nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych, w nawiązaniu do obchodów kopernikowskich, opublikowano zbiór rozpraw autorów polskich i zagranicznych traktujących o kartografii epoki Kopernika. Wydawnictwo to ukazało się w serii „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki” pod redakcją doc. dr J. Babcza i zostało przygotowane w związku z V Międzynarodową Konferencją Historii Kartografii, która odbyła się we wrześniu w Jadwisinie. W nawiązaniu do obchodów jubileuszowych — związanych ze 100-leciem powołania Polskiej Akademii Umiejętności — ukończono i przekazano do Działu Wydawnictw ZHNT pracę zbiorową *Rola Polskiej Akademii Umiejętności w rozwoju nauk przyrodniczych*, powstałą pod redakcją doc. dra S. Brzozowskiego. Ponadto członkowie Zespołów związanych z Pracownią Historii Nauk Przyrodniczych, Ścisłych i Techniki opublikowali prace: dr W. Bobrowska-Nowak *Początki polskiej psychologii*; dr T. Ostrowska *Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku (1800—1900). Zarys historyczno-bibliograficzny*; prof. dr W. Melanowski *Dzieje okulistyki* (praca ukazała się w 1973 r. z datą 1972 r.); mgr inż. M. Boczar monografię *Galeona Zygmunta Augusta — Próba rekonstrukcji*; mgr inż. J. Jankowski *Mosty i mostowcy polscy*;

W. Słabczyński *Polscy podróżnicy i odkrywcy*; natomiast do druku oddano następujące pozycje: *Zarys dziejów urologii polskiej* dr J. W. Chojny; *O stali damasceńskiej* prof. dra J. Piaskowskiego i dwie prace zbiorowe, tj. *Historię astronomii polskiej* pod redakcją prof. dra E. Rybki oraz *Z dziejów mechanicyzmu w fizyce i chemii* pod redakcją doc. dra W. Krajewskiego.

Wyrazem realizacji planu resortowego w grupie tematycznej *Spoleczna funkcja nauki* są opublikowane w roku sprawozdawczym następujące pozycje książkowe: *Powstawanie nowych dyscyplin naukowych* — jest to praca zbiorowa zawierająca materiały z posiedzeń Konwersatorium Naukownawczego PAN, opracowane pod redakcją profesorów E. Geblewicza i T. Kotarbińskiego, mgr W. Osińskiej i doc. dra Z. Kowalewskiego; pracę zbiorową pod redakcją doc. dr J. Sulowskiego *Studia z dziejów semiotyki* t. II. Ponadto oddano do druku pracę zbiorową *O nauczaniu historii nauki* pod redakcją mgr W. Osińskiej oraz *Studia nad zagadnieniami rewolucji naukowo-technicznej* pod redakcją prof. dra E. Olszewskiego i dra L. Zachera.

W roku sprawozdawczym — roku obchodów 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika — ma szczególną uwagę zasługującą prace naukowo-badawcze skupiające się wokół grupy tematycznej *Dzieło Mikołaja Kopernika i jego więź z ówczesną myślą naukową*, a realizowane w Pracowni Badań Kopernikańskich bądź koordynowane przez tę Pracownię. Rozpoczęta w 1972 r. edycja *Dzieł wszystkich Mikołaja Kopernika* była kontynuowana i w omawianym roku ukazała się wersja językowa francuska, rosyjska i łacińska I tomu *Dzieł — De Revolutionibus* (pod redakcją doc. dra P. Czartoryskiego), zaś tom II (pod redakcją doc. dra J. Dobrzyckiego) w wersji polskiej, łacińskiej i angielskiej oddano do druku.

W ramach serii „Studia Copernicana” (pierwszy tom ukazał się w 1970 r.) w 1973 r. wydano następujące tomy: tom VI — *Colloquia Copernicana II* (zawierający referaty przygotowane na Kongres w Toruniu), tom VII i VIII zawierające wersję językową polską i angielską pracy prof. dra M. Biskupa *Regesta Copernicana*, tom IX — *Najstarszy życiorys Mikołaja Kopernika z roku 1588 pióra Bernardina Baldiego* prof. dra B. Bilińskiego oraz tom X — *Łukasz Watzenrode — życie i działalność polityczna (1447—1512)* prof. dra K. Górskiego.

Ponadto opublikowano *Bibliografię Kopernikowską* t. II (1956—1971) dra H. Baranowskiego; oddano do druku pracę dr Z. Wardęskiej *Teoria heliocentryczna w interpretacji teologów XVI w.* oraz dr G. Rosińskiej *Instrumenty astronomiczne na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku*.

Na zakończenie odnotowania wymaga fakt, iż pracownicy Zakładu prócz wymienionych powyżej publikacji książkowych ogłosili drukiem ponad 70 artykułów naukowych — nie licząc recenzji i artykułów popularnonaukowych.

MIĘDZYNARODOWE I KRAJOWE SYMPOZJA I SESJE

Podstawową imprezą naukową — związaną z 500-leciem urodzin Mikołaja Kopernika — był zorganizowany przez Międzynarodową Unię Historii i Filozofii Nauki, Międzynarodową Akademię Historii Nauki, Międzynarodową Unię Astronomiczną, UNESCO i PAN Kongres *Colloquia Copernicana* w dniach 5—12 września w Toruniu. Z ramienia PAN organizację Kongresu przeprowadził Zakład Historii Nauki i Techniki oraz Komitet Historii Nauki i Techniki PAN. W Kongresie uczestniczyło ponad 200 osób, w tym około 130 cudzoziemców. W ramach czterech sympozjów (*Astronomia Kopernika i jej tło*, *Człowiek i kosmos*, *Recepcja teorii heliocentrycznej*, *Kopernik i rozwój nauk ścisłych i społecznych*) wygłoszono łącznie 61 referatów; Polacy wygłosili 14, w tym następujący pracownicy Zakładu: prof. dr B. Suchodolski, prof. dr W. Voisé, doc. dr J. Dobrzycki, dr G. Rosińska i dr Z. Wardęska.

Z Rokiem Kopernikowskim wiąże się również zorganizowana przez Zakład Historii Nauki i Techniki (Pracownia Historii Nauk Przyrodniczych, Ścisłych i Techniki) — przy współdziałaniu wydawnictwa Imago Mundi, mającego siedzibę w Londynie — V Międzynarodowa Konferencja Historii Kartografii, poświęcona kartografii epoki Kopernika. Odbyła się ona w Jadwisinie k/Warszawy — uczestniczyli w niej przedstawiciele 18 krajów; wygłoszono 29 referatów, w tym Polacy 8 (m.in. następujący pracownicy Zakładu: doc. dr J. Babicz, dr G. Rosińska, mgr W. Osińska).

Pracownicy Zakładu brali aktywny udział w Jubileuszowej Sesji Komisji Edukacji Narodowej, która odbyła się w październiku w Krakowie (referat podczas sesji m.in. wygłosiła doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowa). Z jubileuszem Komisji Edukacji Narodowej wiązała się również zorganizowana przez Zakład (Pracownia Historii Nauk Przyrodniczych, Ścisłych i Techniki) — przy współdziałaniu Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu — ogólnopolska konferencja na temat *Krzysztof Kluk — uczonec i pisarz rolniczy*, ukazująca różne aspekty działalności naukowej Krzysztofa Kluka — ciechanowieckiego współpracownika Komisji Edukacji Narodowej. Spośród pracowników Zakładu referat wygłosiła doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowa. Rezultatem tej konferencji jest przygotowana do druku publikacja, zawierająca prace specjalistów z różnych dyscyplin.

Zakład Historii Nauki i Techniki był również współorganizatorem sesji naukowej (grudzień 1972, maj 1973) w Krakowie, związanej z jubileuszem Polskiej Akademii Umiejętności, na której m.in. referat wygłosił doc. dr S. Szpilczyński.

Ponadto należy odnotować znaczny wkład pracowników Zakładu w kilka konferencji naukowych. Jedną z nich, dotyczącą polsko-radzieckich kontaktów w dziedzinie etnografii (wspólnie z Polskim Towarzystwem Ludoznawczym, oddział we Wrocławiu), odbyła się we wrześniu we Wrocławiu — podczas obrad referaty wygłosili m.in.: doc. dr J. Babicz, dr J. Róziewicz, dr H. Ostromecka. Międzynarodowe Sympozjum ICOHTEC — KHNiT PAN zorganizowano z kolei w Jabłonnie k/Warszawy w dniach 26 VIII—1 X, z ramienia Zakładu funkcję sekretarza Sympozjum pełnił mgr B. Orłowski. Międzynarodowa Komisja Studiów nad Polityką Naukową obradowała w Warszawie w dniach 26—29 marca, zaś Międzynarodowa Konferencja poświęcona problemom metodologicznym badań nad nauką obradowała również w Warszawie (9—13 kwietnia), z ramienia Zakładu spotkania te organizował doc. dr Z. Kowalewski.

Na uwagę zasługują również inspirowane przez Pracownię Historii Nauk Społecznych tzw. Spotkania KEN-owskie, w których brali udział przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych i różnych ośrodków naukowych.

WSPÓLPRACA Z ZAGRANICĄ

Zakład Historii Nauki i Techniki kontynuuje rozpoczętą w latach poprzednich ścisłą współpracę z ośrodkami naukowymi ZSRR; najściślej współpracuje z Instytutem Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN. Przykładowo można wspomnieć o przygotowaniach do obchodów 250-lecia powołania przez Piotra I w Petersburgu Akademii Nauk. Odnośnie do krajów zachodnich na uwagę zasługuje ścisła współpraca z École Pratique des Hautes Études w Paryżu oraz z takimi organizacjami naukowymi jak: Union International d'Histoire et Philosophie des Sciences, Académie Internationale d'Histoire et de Philosophie des Sciences, Comparative Education Society in Europe, International Sociological Association, International Cooperation in the History of Technology Committee (ICOHTEC), Commission d'Histoire de la Pensée Géographique de l'UIG, Société Internationale d'Histoire de la Médecine.

W porównaniu z latami poprzednimi udział pracowników Zakładu w międzynarodowych konferencjach naukowych był szczególnie aktywny — przede wszyst-

kim ze względu na jubileusz kopernikański. Wygłoszono z tej okazji wiele referatów, jak np. profesorowie B. Suchodolski i W. Voisé oraz doc. dr J. Dobrzycki i dr G. Rosińska (Semaine de Synthèse — czerwiec, Paryż), a także doc. dr J. Babicz (sesje naukowe zorganizowane przez Akademię Nauk Mongolii i Uniwersytet w Ułan-Bator — luty, zaś w maju w Towarzystwie Przyjaźni Austriacko-Polskiej i w Obserwatorium Astronomicznym w Wiedniu).

Z innych konferencji, w których uczestniczyli czynnie pracownicy Zakładu, odnotowujemy: Seconde World Conference on Time — lipiec, Tokio (prof. dr W. Voisé), Sympozjum Accademia dei Lincei — maj, Rzym (docenci P. Czartoryski i J. Dobrzycki), uroczystości z okazji 150-lecia urodzin L. Pasteura zorganizowane przez Międzynarodowe Towarzystwo Historii Medycyny i Towarzystwo Francuskie Historii Medycyny, a także posiedzenie Zarządu Głównego Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny — Paryż oraz I Wszeczchwiazkowy Zjazd Historii Medycyny — Kiszyniów (doc. dr S. Szpilczyński), Międzynarodowe Kolokwium na temat *Platon i Arystoteles w epoce Renesansu* — lipiec, Tours (doc. dr J. Babicz).

Pracownicy Zakładu pełnią poważne funkcje w międzynarodowych organizacjach naukowych takich jak: Międzynarodowa Unia Historii i Filozofii Nauki (prof. dr W. Voisé — wiceprzewodniczący Komisji Nauczania, doc. dr J. Dobrzycki — sekretarz Komitetu M. Kopernika, doc. dr Z. Kowalewski — sekretarz Komisji Studiów nad Teorią Polityki Naukowej, dr Z. Skubała-Tokarska — sekretarz Polskiej Grupy Narodowej Sekcji Historii Nauki), Międzynarodowa Unia Astronomiczna (doc. dr J. Dobrzycki — wiceprzewodniczący Komisji Nr 41), Międzynarodowe Towarzystwo Historii Medycyny (doc. dr S. Szpilczyński — wiceprzewodniczący), ICOHTEC (mgr B. Orłowski — sekretarz Polskiej Grupy Narodowej). Ponadto członkami międzynarodowych towarzystw są: prof. dr B. Suchodolski (członek rzeczywisty Międzynarodowej Akademii Historii Nauki), prof. dr W. Voisé (członek Prezydium Leibnitz-Gesellschaft w Hanowerze), doc. dr Z. Kowalewski (członek Komitetu Badawczego Socjologii Nauki Międzynarodowego Stowarzyszenia Socjologicznego), doc. dr J. Babicz (członek rzeczywisty Międzynarodowej Komisji Myśli Geograficznej oraz członek Międzynarodowego Towarzystwa Globusoznawczego), doc. dr P. Czartoryski (członek Komitetu M. Kopernika Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki oraz członek Międzynarodowego Towarzystwa Ekonometrycznego), doc. dr S. Szpilczyński (członek korespondent Międzynarodowej Akademii Historii Medycyny), dr G. Rosińska (członek konsultant Komisji Nr 41 Międzynarodowej Unii Astronomicznej).

Wyrazem współpracy z zagranicą jest także wymiana publikacji książkowych i czasopism — bądź z odpowiednimi placówkami naukowymi, bądź z osobami pracującymi w pokrewnych dziedzinach. W roku sprawozdawczym zbiory Biblioteki Zakładu powiększyły się o 102 woluminy zwarte i 24 woluminy czasopism — Zakład wyekspediował za granicę około 700 woluminów. Dysproporcja w dziedzinie wymiany związana jest z ogromnym zainteresowaniem wydawnictwami jubileuszowymi, szczególnie *copernicanami*.

Odnotowania wymaga fakt otrzymywania przez pracowników stypendiów, umożliwiających im długoterminowe studia zagraniczne. Tak na przykład: doc. dr S. Amsterdamski i mgr A. Biernacki przebywali w Stanach Zjednoczonych, prof. dr W. Voisé, dr M. Terlecka i dr B. Jaczewski we Francji, dr A. Kempfi w Belgii, doc. dr T. Kowalik w Anglii, dr Z. Wardęska we Włoszech.

PODNOSENIE KWALIFIKACJI KADR NAUKOWYCH

Rada Naukowa Zakładu Historii Nauki i Techniki — działająca w ramach Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, której przewodniczy prof. dr B. Leśnodorski, nadała w roku sprawozdawczym dwa tytuły doktora habilitowanego i czte-

ry tytuły doktorskie. Spośród pracowników Zakładu stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych uzyskała dr Karolina Targosz, przedstawiając Radzie Naukowej pracę *Uczony dwór Marii Ludwiki Gonzagi (1646—1667). Z dziejów polsko-francuskich związków naukowych*; dr Alfred Wiślicki (współpracownik Zakładu), przedstawiając pracę *Rozwój koparek jednonaczyniowych a problem trwałości modelu maszyn w przekroju historycznym*. Stopnie doktorskie Rada Naukowa nadała mgr G. Rosińskiej (pracownik Zakładu) za pracę *Traktaty o instrumentach astronomicznych zachowane w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej i opisy instrumentów w dziełach krakowskich astronomów i w »De Revolutionibus«*; mgr Piotrowi Hübnerowi (współpracownik Zakładu) za pracę *Pierwszy Kongres Nauki Polskiej jako forma realizacji założeń polityki naukowej państwa ludowego*; mgr Henrykowi Jostowi (współpracownik Zakładu) za pracę *Mechanika i energetyka ludowa na Podhalu* oraz mgr inż. Januszowi Thorowi (także współpracownik Zakładu) za pracę *»Artis Magnae« Kazimierza Siemionowicza jako wzór i źródło dzieł późniejszych*. Pozostałe dwa stopnie doktorskie uzyskano na wyższych uczelniach: mgr Helena Ostromęcka na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego im. B. Bieruta za rozprawę *Najstarsze szpitale, przytułki wrocławskie i ich rola społeczno-gospodarcza*, mgr Janusz Osiatyński uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych, przedstawiając Radzie Naukowej Instytutu Nauk Ekonomicznych Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego pracę *Międzynarodowy podział pracy krajów socjalistycznych a dynamika dochodu narodowego i konsumpcji*.

Odnotować również należy uzyskanie stopnia magistra przez Joannę Jarzęcką na Uniwersytecie Wrocławskim.

UPOWSZECHNIANIE I POPULARYZACJA HISTORII NAUKI I TECHNIKI

Z okazji obchodów Roku Nauki Polskiej oraz przypadających w tym okresie jubileuszy Zakład Historii Nauki i Techniki prowadził szczególnie ożywioną działalność upowszechniającą i popularyzacyjną. Wyrażała się ona m.in. we współpracy z wydawnictwami popularnonaukowymi, w publikowaniu w miesięcznikach, tygodnikach i prasie codziennej licznych artykułów, w przygotowywaniu odczytów, we współpracy z radiem, telewizją i filmem, wreszcie we współorganizowaniu wystaw.

Efektom współpracy z redakcją serii „Omega” Wydawnictwa „Wiedza Powszechna” są opublikowane w 1973 r. prace profesorów: B. Suchodolskiego *Komisja Edukacji Narodowej* oraz W. Voisé *Nowożytnie społeczności uczonych*.

Artykuły o różnej tematyce zamieszczane były w czasopismach takich, jak „Nowe Drogi”, „Polska”, „Kultura”, „Argumenty”, „Literatura” czy „Młody Technik”. Wspomnieć należy także o *Kronice Nauki Polskiej*, której autorami byli pracownicy Zakładu Historii Nauki i Techniki, a która ukazywała się na łamach „Expressu Wieczornego” docierając tym samym do bardzo szerokich kręgów odbiorców.

W zakresie współpracy z radiem i telewizją odnotowujemy przykładowo: cykl audycji o Koperniku pióra prof. dra W. Voisé w serii „Widnokrąg” (styczeń, luty 1973), cykl audycji w „Studio pod Minerwą” (1972—1973 r.) pióra doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowej, dr M. Terleckiej i prof. dra W. Voisé dotyczący historii myśli matematycznej oraz historii ewolucji, audycje w ramach „Międzynarodowego Uniwersytetu Radiowego” oraz współpracę z rozgłościami Polskiego Radia w Białymstoku i Wrocławiu.

W roku sprawozdawczym pracownicy Zakładu przyczynili się również do zrealizowania kilku filmów. W Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi powstał przy współpracy doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowej dwuczęściowy film *Z dziejów nauki polskiej*; profesorowie W. Voisé i W. Zonn opracowali pod względem merytorycz-

nym film *Nad rękopisem Mikołaja Kopernika*; docenci P. Czartoryski i J. Dobrzycki oraz dr Z. Wardęska udzielali konsultacji przy realizacji filmów oświatowych dotyczących życia i działalności Mikołaja Kopernika.

Kończąc odnotujmy udział pracowników Zakładu przy opracowywaniu scenariuszy różnych ekspozycji, np. wystawy poświęconej jubileuszowi Komisji Edukacji Narodowej w Muzeum Narodowym w Warszawie (współpraca doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowej), wystawy *Sródmieście Warszawy wczoraj, dziś i jutro* (mgr R. Torchalski opracował projekt scenariusza działu *Nauka i szkolnictwo wyższe wczoraj, dziś i jutro*); dr J. Róziewicz współpracował przy organizowaniu wystawy na temat *Polsko-rosyjskie i polsko-radzieckie związki kulturalne*, zaś doc. dr J. Dobrzycki pełnił funkcję konsultanta przy organizowaniu przez Muzeum Techniki NOT wystawy poświęconej Kopernikowi, a eksponowanej w Warszawie i w Stanach Zjednoczonych (Chicago) oraz wystawy objazdowej, także o Koperniku, przeznaczonej dla różnych krajów europejskich.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

W roku sprawozdawczym — podobnie zresztą jak w latach ubiegłych — wykłady z historii nauki i techniki w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego prowadzili: prof. dr W. Voisé, doc. dr I. Stasiewicz-Jasiukowa oraz dr M. Terlecka. W roku akademickim 1973/74 zajęcia seminaryjne we wspomnianym Instytucie rozpoczął doc. dr J. Dobrzycki. Wykłady o podobnej tematyce prowadził na Uniwersytecie Wrocławskim dr R. Ergetowski, zaś wykłady z historii medycyny na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej we Wrocławiu prowadził doc. dr S. Szpilczyński.

Agnieszka Dziurlikowska